

مجموعه انتشارات
مرکز تحقیقات
ژنومیک

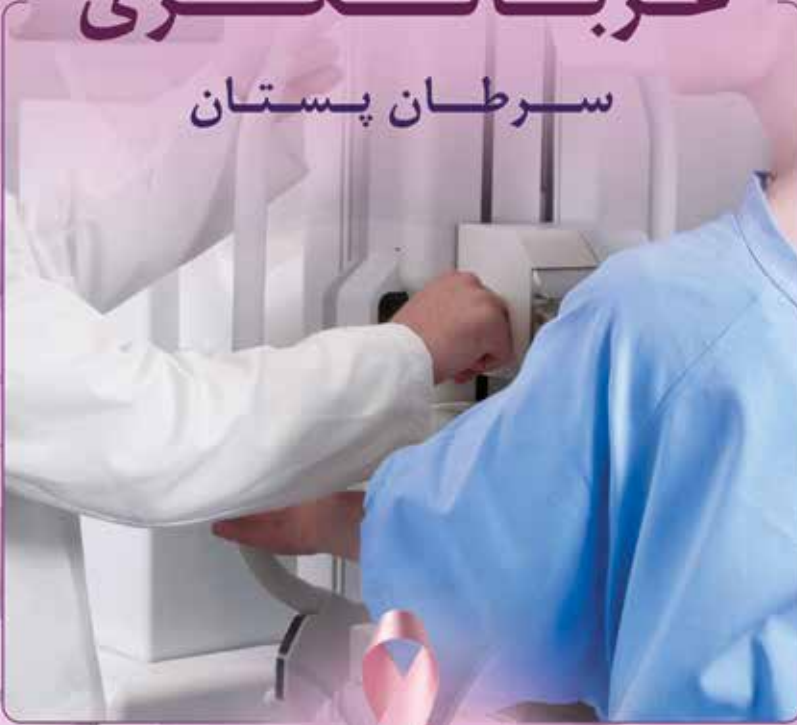
۴

مرکز تحقیقات ژنومیک
دانشگاه علوم پزشکی شهرد بهشتی

• نسخه مخصوص بیمار

غربالگری سرطان پستان

قطب ملی ژنومیک کشور
National Center for Genetic Engineering and Biotechnology
(NCGE)

گردآورندگان:

دکتر وحید رضایاسایی
دکتر ساناز طبهرستانی
دکتر سید محمد پور حسینی

دانشگاه علوم پزشکی شهرد بهشتی
بیهوشی

BREAST CANCER

مقدمه:

سرطان پستان یک مشکل عمده سلامت در دنیا محسوب می‌شود، به طوری که تقریباً از میان هر ۸ زن، (بطور متوسط در جوامع مختلف) یک نفر در طول دوره عمر به سرطان پستان مبتلا می‌شود. سرطان پستان شایع‌ترین سرطان و شایع‌ترین علت مرگ ناشی از سرطان، در زنان جهان محسوب می‌شود.

در ایران، سرطان پستان دومین سرطان شایع در کل جمعیت مرد و زن، پس از سرطان پوست و شایع‌ترین سرطان در میان زنان به شمار می‌آید. روند رو به رشد سرطان در کشور، خصوصاً در مورد سرطان پستان، ضرورت اطلاع‌رسانی در جهت ارتقاء سطح آگاهی عموم جامعه، تشخیص زودهنگام، راهکارهای پیشگیری و مدیریت درمان این بیماری را مطرح می‌سازد.

قطب علمی ژنومیک کشور مستقر در مرکز تحقیقات ژنومیک دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در راستای رسالت آموزشی، پژوهشی و خدمت‌رسانی خود، مبادرت به تهیه، چاپ و توزیع جزوات و کتب آموزشی نموده است. جزوه حاضر بر مبنای آخرین مطالب علمی روز جهان تهیه شده است. امید است با عنایت پروردگار این‌گونه اقدامات بتواند گام مؤثری در حفظ و ارتقاء سلامت بانوان محترم که اساس خانواده را تشکیل می‌دهند، بردارد.

غربالگری، به جستجوی سرطان پیش از ایجاد علائم آن گفته می‌شود. غربالگری می‌تواند به تشخیص سرطان در مراحل اولیه کمک کند. هنگامی که سرطان در مراحل اولیه تشخیص داده شود، درمان آن ساده‌تر است. زمانی که علائم سرطان ظاهر شود، سرطان ممکن است به نقاط دیگر بدن انتشار یافته باشد.

دانشمندان تلاش می‌کنند تا افرادی که در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به برخی سرطان‌ها هستند، را شناسایی کنند. آنها در مورد شغل، محیط کاری و موادی که افراد در معرض آن هستند مطالعه می‌کنند. این اطلاعات به پزشکان برای شناسایی افراد نیازمند به انجام غربالگری سرطان و آزمایشات لازم در فواصل زمانی خاص کمک می‌کند.

توجه به این نکته مهم است که اگر پزشک به شما توصیه به انجام آزمایش غربالگری کرده است، به این معنی نیست که او فکر می‌کند شما مبتلا به سرطان هستید. چرا که آزمایشات غربالگری زمانی انجام می‌شود که علائم سرطان در شما دیده نمی‌شود. اگر نتیجه یک آزمایش غربالگری غیرطبیعی باشد، برای مشخص شدن ابتلا یا عدم ابتلا، شما به سرطان، ممکن است لازم باشد آزمایشات بیشتری انجام شود. این نوع بررسی‌ها را آزمایشات تشخیصی می‌گویند.

غربالگری سرطان پستان

• نکات کلیدی:

- برای غربالگری انواع مختلف سرطان، از برخی روش‌های آزمایشگاهی و تصویربرداری استفاده می‌شود.
- از سه روش برای غربالگری سرطان پستان استفاده می‌شود.

• روش‌های آزمایشگاهی و تصویربرداری در غربالگری انواع مختلف سرطان

از برخی آزمایشات غربالگری به دلیل اینکه باعث شناسایی برخی سرطان‌ها به صورت زود هنگام و کاهش احتمال مرگ ناشی از این سرطان‌ها می‌شوند، استفاده می‌گردد. از آزمایشات غربالگری دیگر به دلیل اینکه باعث شناسایی سرطان در بعضی افراد می‌شوند، استفاده می‌گردد.

محققان تلاش می‌کنند که آزمایشات غربالگری که دارای بیشترین منافع و کمترین خطرات هستند را مشخص نمایند. هدف تحقیقات بالینی غربالگری سرطان پاسخ به این سوال است که آیا تشخیص زودرس سرطان (شناسایی سرطان قبل از بروز علائم) احتمال مرگ ناشی از سرطان را کم می‌کند یا خیر؟ اگر بعضی از سرطان‌ها در مراحل اولیه شناسایی و درمان شوند، آیا احتمال بهبودی افزایش می‌یابد؟

• از سه روش برای غربالگری سرطان پستان استفاده می‌شود.

• ماموگرافی

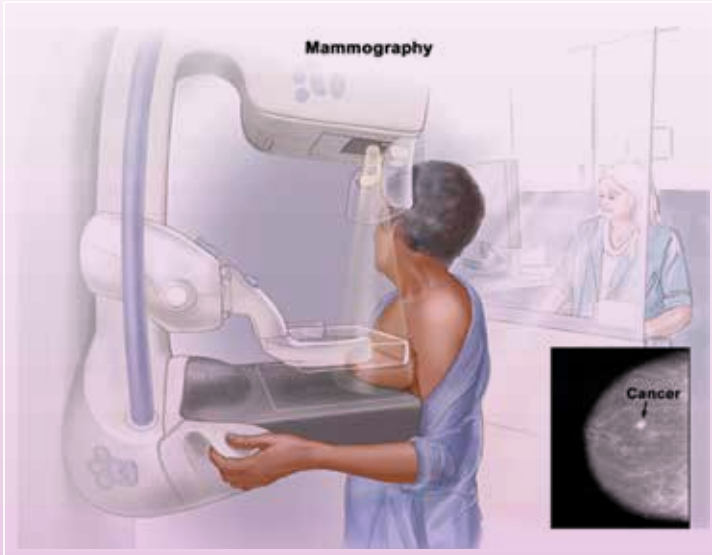
ماموگرافی متداول ترین آزمایش غربالگری سرطان پستان است. در این روش با استفاده از اشعه X از پستان تصویربرداری می‌شود. این آزمایش ممکن است توده‌های بسیار کوچک و غیرقابل لمس را شناسایی کند. کارسینوماهای مجرای درجا (DCIS) هم ممکن است در ماموگرام شناسایی شود. در DCIS، سلول‌های غیرطبیعی در محدوده مجرای پستان شناسایی می‌شوند که در برخی موارد ممکن است تهاجمی گردند.

در زنان کمتر از ۵۰ سال، با احتمال کمتری ممکن است تومورهای پستان در ماموگرافی شناسایی شوند؛ چون در زنان جوانتر بافت پستان متراکم‌تر است و در ماموگرام به صورت سفید دیده می‌شود. به علت اینکه تومورهای پستان هم در ماموگرام سفید دیده می‌شوند، شناسایی آنها در موارد بافت پستان متراکم، دشوارتر است.

موارد زیر ممکن است بر توانایی شناسایی سرطان پستان در ماموگرام تاثیر بگذارد:

- ◀ اندازه تومور
- ◀ میزان تراکم بافت پستان
- ◀ مهارت متخصص رادیولوژی

زنان ۴۰ تا ۷۴ ساله که با هدف غربالگری سرطان پستان، ماموگرافی انجام می‌دهند و در آنها سرطان تشخیص داده می‌شود، نسبت به زنانی که ماموگرافی غربالگری انجام نمی‌دهند، با احتمال کمتری در اثر سرطان پستان می‌میرند.

شکل ۳ - ماموگرافی. پستان بین دو صفحه فشرده می‌شود، با استفاده از اشعه X از بافت پستان عکس‌برداری می‌شود.

• معاینه بالینی پستان

معاینه بالینی پستان توسط پزشک صورت می‌گیرد. پزشک با دقت پستان و زیر بغل را از نظر وجود توده یا هر نکته غیر طبیعی معاینه می‌کند. تاثیر معاینه بالینی پستان بر کاهش میزان مرگ و میر ناشی از سرطان پستان نامشخص است. معاینه پستان توسط خود فرد جهت شناسایی توده یا سایر تغییرات در پستان صورت می‌گیرد. لازم است که به ظاهر و قوام پستان خود توجه کنید. در صورتی که به وجود هر گونه توده یا تغییر در پستان خود مشکوک شدید، با پزشک مشورت کنید. تاثیر معاینه پستان توسط خود فرد بر کاهش میزان مرگ و میر ناشی از سرطان پستان نامشخص است.

• استفاده از MRI در زنان در معرض خطر زیاد برای ابتلا به سرطان پستان

MRI روشی است که با استفاده از امواج مغناطیسی، امواج رادیویی و یک کامپیوتر تعدادی تصاویر دقیق از داخل بدن تهیه می‌شود. لذا در MRI از اشعه X استفاده نمی‌گردد.

از MRI برای غربالگری سرطان پستان در موارد زیر استفاده می‌شود:

- ◀ وجود تغییرات در برخی ژن‌ها، مانند تغییرات ژن‌های BRCA1 و BRCA2
 - ◀ وجود سابقه خانوادگی سرطان پستان (در بستگان درجه اول: مانند مادر، دختر یا خواهر)
 - ◀ سندرم‌های ژنتیکی خاص، مانند سندرم لی-فرانمنی (Li-Fraumeni syndrome) یا سندرم کاوندن (Cowden syndrome)
- میزان شناسایی سرطان پستان با روش MRI نسبت به ماموگرافی، بیشتر است؛ اما در موارد زیادی ممکن است درحالی که سرطان وجود ندارد، نتایج MRI غیرطبیعی باشد.

● نکات کلیدی:

- آزمایشات غربالگری خطراتی دربردارند.
- خطرات غربالگری سرطان پستان شامل موارد زیر است.
- خطرات و منافع غربالگری سرطان پستان در گروه‌های مختلف سنی، متفاوت است.

● آزمایشات غربالگری خطراتی دربردارند.

تصمیم‌گیری درباره انجام آزمایشات غربالگری ممکن است دشوار باشد. همه آزمایشات غربالگری کمک کننده نیستند و اغلب خطراتی دربردارند. قبل از انجام یک آزمایش غربالگری، ممکن است بخواهید با پزشک خود مشورت کنید. آگاهی از خطرات آزمایش و اینکه آیا باعث کاهش خطر مرگ ناشی از سرطان می‌شود یا خیر، مهم است.

● خطرات غربالگری سرطان پستان شامل موارد زیر است:

شناسایی سرطان پستان ممکن است وضعیت سلامت فرد را بهبود نبخشد و باعث افزایش طول عمر نشود. اگر رشد سرطان پستان شما سریع باشد یا به سایر نقاط بدن شما انتشار یافته باشد، غربالگری به شما کمکی نمی‌کند. به علاوه برخی از سرطان‌های پستان که در طی غربالگری با ماموگرافی شناسایی می‌شوند، ممکن است هرگز علائمی ایجاد نکنند یا خطر مرگ را افزایش ندهند. وقتی این نوع سرطان‌ها شناسایی شوند، درمان ممکن است باعث افزایش طول عمر شما نشود و برعکس ممکن است عوارض جانبی شدیدی ایجاد کند. در حال حاضر پاسخ به این سوال که کدام یک از سرطان‌های پستان که در طی غربالگری شناسایی می‌شوند، ممکن است مشکلاتی برای فرد ایجاد کنند و کدام یک علائمی ایجاد نمی‌کنند، امکان‌پذیر نیست.

نتایج منفی کاذب

نتیجه آزمایشات غربالگری ممکن است با وجود سرطان پستان، طبیعی باشد. زنی که نتیجه آزمایش غربالگری او منفی کاذب است (جواب آزمایش نشانگر عدم وجود سرطان است، درحالی‌که سرطان واقعاً وجود دارد)، ممکن است در صورت وجود علائم هم به پزشک مراجعه نکند. ماموگرافی یک مورد از هر ۵ مورد سرطان پستان را شناسایی نمی‌کند. موارد منفی کاذب در زنان جوان‌تر شایع‌تر است چون بافت پستان زنان جوان متراکم‌تر است. احتمال نتایج منفی کاذب به موارد زیر هم وابسته است:

- ◀ اندازه تومور
- ◀ سرعت رشد تومور
- ◀ سطح هورمون‌ها، مانند استروژن و پروژسترون، در بدن
- ◀ مهارت متخصص رادیولوژی

نتایج مثبت کاذب

نتیجه آزمایشات غربالگری ممکن است با وجودی‌که سرطان پستان وجود ندارد، غیرطبیعی باشد. زنی که نتیجه آزمایش غربالگری او مثبت کاذب است (جواب آزمایش نشانگر وجود سرطان است، درحالی‌که سرطان واقعاً وجود ندارد)، ممکن است آزمایش دیگری (مانند نمونه‌برداری از پستان) انجام دهد که خطراتی دربردارند. در اغلب مواردی که نتیجه آزمایش غیرطبیعی است، سرطان تشخیص داده نمی‌شود. احتمال نتایج مثبت کاذب در موارد زیر بیشتر است:

- ◀ زنان جوان
 - ◀ سابقه انجام نمونه برداری از پستان
 - ◀ زنانی که سابقه خانوادگی سرطان پستان دارند.
 - ◀ زنانی که هورمون‌هایی مانند استروژن و پروژسترون، مصرف می‌کنند.
- مهارت متخصص رادیولوژی هم بر احتمال ایجاد نتایج مثبت کاذب تأثیر می‌گذارد.

نتایج مثبت کاذب ممکن است باعث ایجاد اضطراب ناشی از انجام آزمایشات بعدی شود.

نتایج مثبت کاذب ماموگرافی‌های با هدف غربالگری، معمولاً باعث انجام آزمایشات بعدی می‌شوند که می‌تواند در بیمار اضطراب ایجاد کند. یک مطالعه نشان داده است که زنانی که نتیجه ماموگرافی با هدف غربالگری در آنها مثبت کاذب بوده و به دنبال آن آزمایشات بیشتری انجام داده‌اند، با وجود آنکه سرطان در آنها تشخیص داده نشده است، تا سه ماه بعد احساس اضطراب داشته‌اند. با این حال چند مطالعه نشان داده‌اند که زنانی که پس از نتایج مثبت کاذب احساس اضطراب می‌کنند، با احتمال بیشتری در آینده آزمایشات غربالگری سرطان پستان را به صورت منظم انجام می‌دهند.

ماموگرافی، پستان را با اشعه مواجه می‌سازد.

مواجه شدن با اشعه، عامل خطر سرطان پستان محسوب می‌شود. خطر ایجاد سرطان پستان در اثر مواجهه با اشعه، مانند ماموگرافی با هدف غربالگری یا عکسبرداری با اشعه X، در موارد تابش اشعه با دوز زیادتر و در زنان جوان بیشتر است. در زنان بالای ۴۰ سال، منافع حاصله از انجام سالیانه ماموگرافی‌های با هدف غربالگری ممکن است از خطر مواجهه با اشعه بیشتر باشد.

حین انجام ماموگرافی بیمار ممکن است احساس درد یا ناراحتی کند.

حین انجام ماموگرافی پستان بین دو صفحه قرار می‌گیرد و فشرده می‌شود. فشرده شدن پستان باعث ایجاد تصویر بهتری از پستان می‌شود. بعضی از زنان حین انجام ماموگرافی، احساس درد یا ناراحتی می‌کنند.

• خطرات و منافع غربالگری سرطان پستان در گروه‌های مختلف سنی، متفاوت است.

منافع غربالگری سرطان پستان ممکن است بین گروه‌های سنی مختلف، متفاوت باشد:

- ◀ در زنانی که امید به زندگی ۵ سال یا کمتر دارند، شناسایی و درمان سرطان پستان در مراحل اولیه ممکن است کیفیت زندگی آنها را مختل کند، اما طول عمر آنها را افزایش ندهد.
- ◀ در زنان مسن‌تر از ۶۵ سال، مشابه سایر زنان، نتایج یک تست غربالگری ممکن است باعث انجام تست‌های تشخیصی بیشتر و ایجاد اضطراب تا زمان آماده شدن نتایج شود.
- ◀ در زنان مسن‌تر از ۸۰ سال، تصمیم‌گیری درباره انجام تست غربالگری باید وابسته به وضعیت سلامت بیمار و تأثیر نتیجه غربالگری بر کیفیت زندگی او باشد.
- ◀ سودمندی شروع انجام ماموگرافی با هدف غربالگری پیش از ۴۰ سالگی در زنانی که به طور متوسط در معرض خطر سرطان پستان هستند، نشان داده نشده است.

به زنان با سابقه پر تودرمانی قفسه سینه، به خصوص در سن جوانی، توصیه می‌شود که به صورت مرتب غربالگری سرطان پستان را انجام دهند. غربالگری سالیانه با MRI، ممکن است ۸ سال پس از درمان رادیوتراپی یا در سن ۲۵ سالگی، هر کدام که از نظر زمانی دیرتر است، آغاز شود. مطالعه‌ای بر روی منافع و خطرات ماموگرافی و MRI در این زنان صورت نگرفته است.

اطلاعاتی درباره منافع و خطرات انجام غربالگری سرطان پستان در مردان وجود ندارد.

اگر شما عوامل خطر ابتلا به سرطان پستان را دارید، در هر سنی هستید، باید درباره زمان آغاز غربالگری سرطان پستان و فواصل انجام آن با پزشک مشورت کنید.

مجموعه نشرات
مرکز تحقیقات
ژنومیک

۴

غریب‌الگری
سرطان پستان

مرکز تحقیقات ژنومیک

تهران، اوین، ولنجک، خیابان یمن
خیابان اعرابی، بیمارستان طالقانی
تلفن تماس: ۲۲۴۳۹۵۹

<http://grc.sbm.u.ac.ir>